

Handlingsplan 2025 - 2033

Opprydding i utslipp fra private avløpsanlegg i
Vestre Slidre kommune

Innhold

1	Opprydding i private avløpsanlegg	3
1.1	Innledning	3
1.2	Bakgrunn	3
1.3	Utfordringen med utslipp fra private avløpsanlegg	4
1.4	Ansvar for spredt avløp	4
1.5	Regional vannforvaltning	5
1.6	Status og vannkvalitet i Vestre Slidre	6
2	Kartlegging og strategi	6
2.1	Digital kartlegging	6
2.2	Kartlegging via VKR	10
2.3	Kartlegging med tilsyn	10
2.4	Konkrete oppryddingstiltak	11
2.5	Arbeidsomfang, prioriteringsrekkefølge og fremdriftsplan	13
2.6	Kostnader og finansiering	14
3	Virkemidler og lovkrav	15
3.1	Rensekrav	15
3.2	Tekniske krav til avløpsanlegg	15
3.3	Virkemidler i lovgivningen	16
3.4	Oppfordring og informasjon til innbyggere	17
3.5	Informasjon til deg som skal utbedre avløpsanlegget	18

1 Opprydding i private avløpsanlegg

1.1 Innledning

Denne handlingsplanen omhandler utslipp fra private avløpsanlegg i spredt bebyggelse. Planen beskriver kommunens strategi for å rydde opp i avløpsanlegg som ikke overholder rensekravene i forurensningsforskriften.

Planen skal samtidig gi en oversikt over hva oppryddingsarbeidet innebærer og bakgrunnen for at det skal gjennomføres, for å sikre en åpen, informativ og konstruktiv prosess.

Det er et nasjonalt krav at alle private avløpsanlegg i Norge skal oppfylle rensekravene i forurensningsforskriften senest innen 2033, uavhengig av miljøtilstanden i vassdragene. Opprydding i avløpsanlegg som ikke renser godt nok, gjennomføres derfor som et beskyttende og forebyggende miljøtiltak, men også for å gjenopprette vannkvaliteten i de vannforekomstene som allerede er negativt påvirket av avløpsforurensning.¹

Handlingsplanen er utformet med bakgrunn i:

- Regional plan for vannforvaltning i vannregion Viken 2022-2027.
- Kommuneplanens arealdel.
- Hovedplan for vann og avløp 2025-2034 i Vestre Slidre kommune (ferdigstilles i 2025).
- Resipientundersøkelsen for Vaset-Syndin.

1.2 Bakgrunn

Norge vedtok vannforskriften i 2007, basert på EUs vanndirektiv (2000/60/EF). Et av hovedmålene i vannforskriften er å forbedre og gjenopprette tilstanden i alle vannforekomster, både grunnvann og overflatevann, for å sikre god økologisk og god kjemisk vannkvalitet.²

For å nå målene i vannforskriften, har Norge forpliktet seg til å gjennomføre følgende tiltak:

- Kartlegge og klassifisere alle vannforekomster for å vurdere deres tilstand og identifisere eventuelle påvirkningsfaktorer.
- Etablere overvåkningsprogrammer (f.eks. regelmessige vannprøver) for å følge med på vannforekomstens tilstand over tid.
- Utarbeide tiltaksplaner som beskriver konkrete tiltak for å forbedre eller opprettholde vannkvaliteten. Dette inkluderer tiltak for å redusere forurensning fra punktkilder og diffuse kilder (f.eks. spredte avløp), regulere vannuttak og forbedre hydromorfologiske forhold.
- Utarbeide og gjennomføre regionale vannforvaltningsplaner hvert sjetten år. Disse planene skal inneholde analyser av vannforekomstenes tilstand, miljømål, overvåkningsresultater og tiltak som skal gjennomføres.³
- Sørge for offentlig deltakelse og konsultasjon i prosessen med å utarbeide forvaltningsplaner og tiltaksprogrammer. Dette innebærer å inkludere interessenter og allmennheten i beslutningsprosessen.

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/kld/nyheter/2019-nyheter/vassforvaltning/id2633068/>

² Vannforskriften § 4

³ <https://www.vannportalen.no/vannregioner/innlandet-og-viken/plandokumenter-vannregion-innlandet-og-viken/planperioden-2022---2027/>

- Rapportere til EU om gjennomføringen av vanndirektivet og oppnåelsen av miljømål.

Gjennom disse tiltakene skal Norge oppnå god vannkvalitet, ivareta biologisk mangfold og sikre bærekraftig forvaltning av landets vannressurser.

1.3 Utfordringen med utslipp fra private avløpsanlegg

Avløpsvann fra spredte avløp, sammen med avrenning fra landbruk og utslipp fra kommunale renseanlegg, er de største menneskeskapte kildene til forurensning av elver og innsjøer i innlandet. Både avløpsvann, beitedyr og gjødsling i landbruket inneholder «næringsstoffer» som fosfor og nitrogen, som bidrar til dårlig vannkvalitet. Endringer i vannkvaliteten på grunn av fosfor og nitrogen påvises hvert år gjennom vannprøver.

Høye konsentrasjoner av fosfor og nitrogen i vann kan føre til overgjødsling (eutrofiering), som igjen kan forårsake algeoppblomstring og «døde soner» med lite oksygen i vannet. Eutrofiering påvirker fisk og dyreliv negativt. Fosfor er ofte den største faktoren for algevekst i ferskvann, mens nitrogen er den største faktoren i saltvann. Flere vannforekomster i Norge er allerede så sterkt forurensset at det er utfordrende å gjenopprette god vannkvalitet — og avløpsvann er en av flere årsaker til dette.⁴

Avløpsvann inneholder også sykdomsfremkallende mikroorganismer, virus og kjemiske vaskemidler. Forurensset vann utgjør derfor en betydelig helserisiko hvis vannet brukes til drikke eller bading. Godt vedlikeholdte avløpsanlegg reduserer faren for vannbårne sykdommer fra virus og bakterier, blant annet E. coli. I byggefelt der tomtene har hvert sitt private avløpsanlegg og hver sin privat brønn/borehull, øker risikoen for forurensning av grunnvannet.

Forskning viser at renseeffekten i et infiltrasjonsanlegg synker betydelig etter ca. 25 års bruk.⁵ I Vestre Slidre kommune er svært mange avløpsanlegg langt over forventet levetid, og mange anlegg er bygd uten gode infiltrasjonsløsninger. Gamle anlegg har ofte utslipp til vassdragene uten at avløpsvannet har gjennomgått tilstrekkelig forhåndsrensing.

1.4 Ansvar for spredt avløp

For eiendommer som er tilknyttet det kommunale avløpsnett, vil drift, vedlikehold og oppgradering av VA-nettet og renseanlegget dekkes gjennom tilknytnings- og abonnementsavgifter. Kostnadsfordelingen er basert på selvkostprinsippet, der hver enkelt betaler sin andel for å drive tjenesten, uten at kommunen får profitt.

Eiere av private avløpsanlegg har påtatt seg et noe annerledes ansvar. Utslipp fra private avløpsanlegg er midlertidige unntak eller tillatelser fra forbudsbestemmelsen i forurensningsloven. Et av vilkårene for en utslippstillatelse er at anleggseier sørger for forsvarlig rensing. Anleggseieren har ansvaret for sitt eget utslipp, inkludert kostnadene knyttet til drift, vedlikehold og oppgradering av anlegget, samt kommunens kostnader med tilsynsarbeidet.

⁴ <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2022/juli/eutrofiering-av-norske-innsjoer.-tilstand-og-trender>

⁵ <https://vannforeningen.no/wp-content/uploads/2017/10/M%C3%A6hlum.pdf>

Kommunen har en plikt til å føre tilsyn med private avløpsanlegg etter forurensningsforskriften kapittel 11 til 13. Som forurensningsmyndighet skal kommunen sørge for at vilkårene i utslippstillatelsene overholdes, og at anleggseieren ivaretar rensekravene.

Kommunen skal i tillegg overvåke miljøet i vannforekomstene, og iverksette tiltak for å forhindre eller redusere forurensning der det er nødvendig.

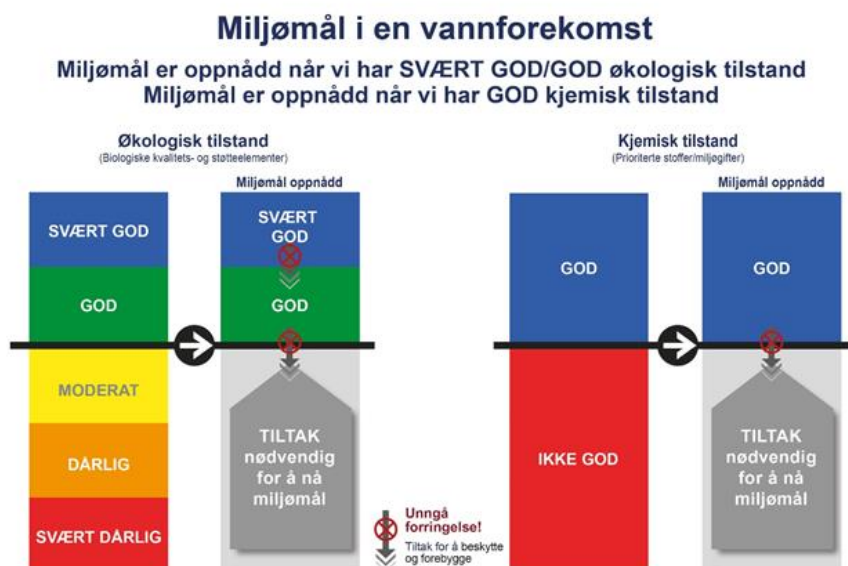
1.5 Regional vannforvaltning

Vannforskriften deler landet inn i ulike vannregioner, som er delt videre inn i vannområder. Vestre Slidre tilhører «Vannområde Valdres» i vannregion Innlandet og Viken.

Vannområdet har en regional plan for vannforvaltning som er vedtatt i fylkestinget.⁶ Planen fastsetter miljømål for elver, innsjøer og grunnvann. Planen viser blant annet miljøtilstanden og har et tiltaksprogram for å nå målene der vannkvaliteten ikke er god nok.

Miljøtilstanden i en vannforekomst måles blant annet ut ifra økologiske og kjemiske forhold basert på fosfor, nitrogen, planteplankton, bakterier og virus. Vannkvalitet inndeles i fem tilstandsklasser basert på de nevnte parameterne;

1. svært god
2. god
3. moderat
4. dårlig
5. svært dårlig.

Grensen for miljømålet i vannforskriften ligger mellom «god» og «moderat». Hvis miljøtilstanden i vannet er moderat eller dårligere, plikter kommunen å sørge for nødvendige utbedringstiltak. Videre

⁶ <https://www.vannportalen.no/vannregioner/innlandet-og-viken/plandokumenter-vannregion-innlandet-og-viken/planperioden-2022---2027/>

er det ikke tillatt å gjennomføre tiltak som kan medføre at en vannforekomst går ned en tiltaksklasse, for eksempel fra «svært god» til «god» (krav om å forhindre forringelse).

Opprydding i private avløpsanlegg er et av flere tiltak i den regionale vannforvaltningsplanen.

1.6 Status og vannkvalitet i Vestre Slidre

Vannkvaliteten i Vestre Slidre er klassifisert som «god» eller «svært god» de fleste steder, og oppfyller dermed kravene i vannforskriften. Unntak er Søre Syndin som har «moderat» vannkvalitet ifølge vannprøver fra 2024. I tillegg har Midtre- og Nørre Syndin vært påvirket av fosfor i mange år, og har hatt «moderat» vannkvalitet ved tidligere målinger. Videre har flere tilløpsbekker til Syndin-innsjøene «moderat» vannkvalitet.

Hytteutbygging, beitedyr og gjødsling antas å være hovedårsakene til svingningene i vannkvaliteten, i tillegg til naturlige forhold som sur nedbør og fiskearter i vannet.

I 2023 ble det gjennomført en mulighetsstudie for å vurdere utvidelse av Vaset renseanlegg og/eller bygging av nytt renseanlegg i Røn, blant annet med mål om å sikre kapasitet til videre hytteutbygging. I den forbindelse krevde Statsforvalteren en mer omfattende vurdering av antallet private avløpsanlegg mellom Vaset og Syndin, og tilstanden på disse anleggene. I 2024 fremmet Statsforvalteren flere innsigelser mot nye reguleringsplaner i området, med henvisning til det de omtaler som en svært uoversiktlig forurensnings- og avløpssituasjon.

Norconsult gjennomførte deretter en resipientundersøkelse i 2024, med nye vannprøver og vurdering av resipientkapasiteten mellom Vaset og Syndin. Resipientundersøkelsen peker på at opprydding i spredte avløp er viktig for å unngå ytterligere forverring av vannkvaliteten, og nødvendig for å kunne fortsette utbyggingen. Tilknytning til kommunalt VA-nett er generelt den mest hensiktsmessige løsningen for både eksisterende og nye tomter, men bedre rensing av gamle anlegg vil bidra positivt på lokale resipienter. Kontinuerlig overvåking av innsjøene underveis er sentralt.

Grunnvannet har lite datagrunnlag. Eiere av private brønner/borrehull oppfordres til å ta jevnlige prøver av eget drikkevann.

Resipientundersøkelsen er utarbeidet av Norconsult, og publisert i formannskapetets møtekalender av 6. mars 2025.⁷

2 Kartlegging og strategi

2.1 Digital kartlegging

De fleste private avløpsanlegg er kartlagt i forvaltningsverktøyet Komtek VA Privat. Systemet er felles for Valdres-kommunene og Valdres kommunale renovasjon IKS (VKR).

⁷ https://www.vestre-slidre.kommune.no/innsyn.aspx?response=journalpost_detaljer&journalpostid=2023022017&scripturi=/innsyn.aspx&skin=infolink&Mid1=1498&

Det er registrert ca. 1600 private avløpsanlegg i Vestre Slidre. Anleggene fordeler seg på eiendomstyper som angitt i tabellen nedenfor.

Type eiendom	Antall
Privat bolig	644
Fritidsbolig	933
Næring	26
Offentlig	5
Sum	1608

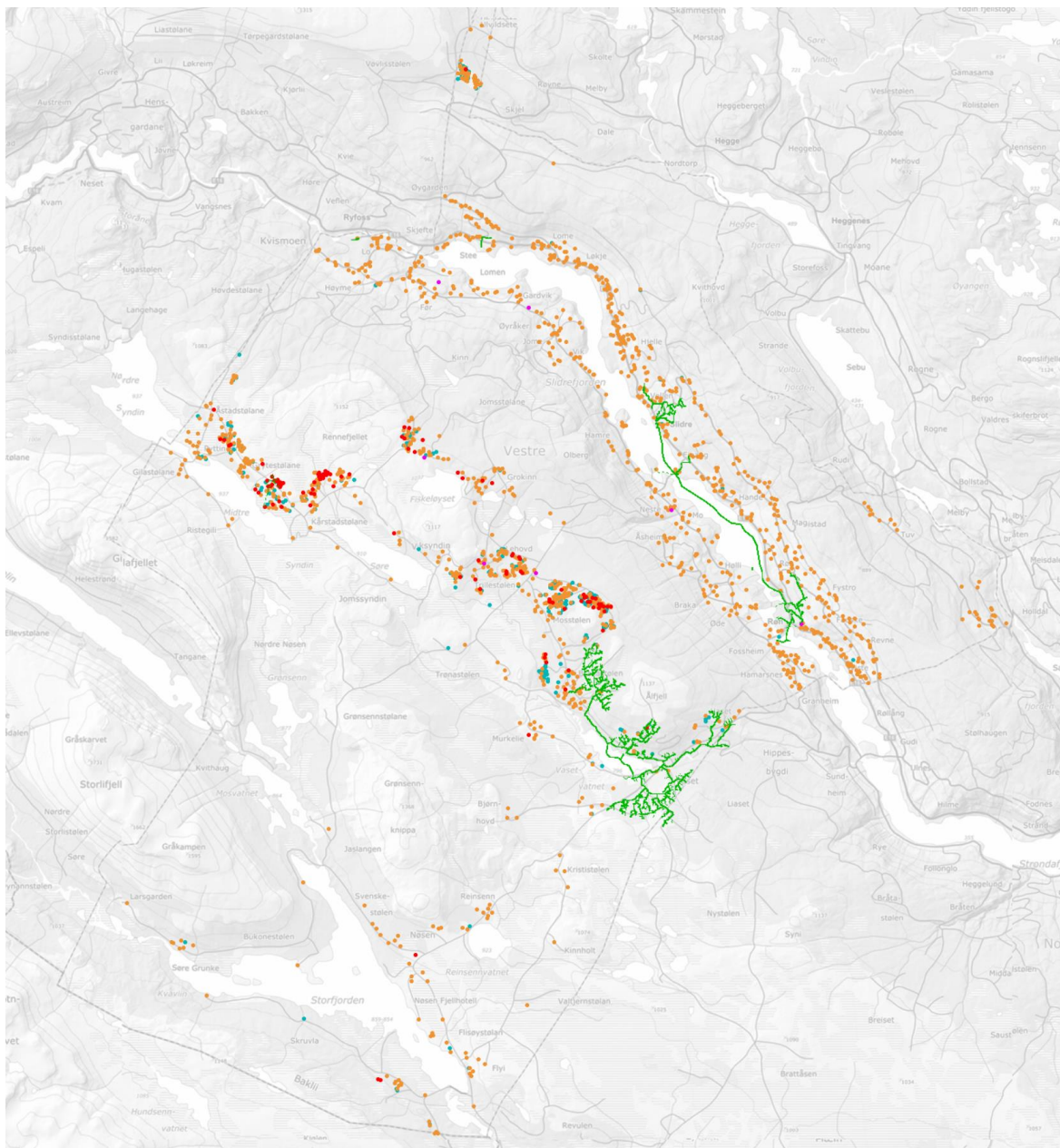
Avløpsanleggene er i hovedsak fordelt på løsninger som slamavskillere med infiltrasjon i terreng, gråvannanlegg, minirensanlegg og tette avløpstanker.

Flere av anleggstypene er i kombinasjoner, særlig tette tanker for WC med eget anlegg for dusj, kjøkken og vaskerom (anlegg for gråvann).

Type anlegg	Antall	Kommentar
Slamavskiller	1093	Slamavskiller med infiltrasjon til grunnen
Gråvannstank	270	Infiltrasjon til grunnen
Tett tank	380	Avløpet ledes fra WC til tett tank
Minirensanlegg	124	Infiltrasjon i grunnen
Synkekum	3	
Biologisk-kjemisk anlegg	2	
Vakuumpolett	5	
Utedo biodo	3	Antallet antas å være mye høyere. Det har ikke vært praksis å registrere utedo/biodo da de ikke krever utslippstillatelse eller slamtømming gjennom VKR.
Annet	6	
Sum	1886	

Tømming av slamavskillere, tette tanker og minirensanlegg utføres av firmaet Telemark Godslinjer på oppdrag fra Valdres Kommunale Renovasjon IKS (VKR). Slamtømming foregår fra mai til oktober hvert år. Det vises til Forskrift om tømming og tilsyn av mindre avløpsanlegg som ikke er tilknyttet kommunalt ledningsnett (fastsatt av Vestre Slidre kommunestyre 27.05.2021) hvor det står følgende om tømmehyppighet:

- Helårsbolig: Minimum hvert 2.år
- Fritidsbolig: Minimum hvert 4.år
- Tette tanker: Etter behov, minimum hvert 2.år
- Minirensanlegg, prefabrikerte mv.: Iht. anbefalinger fra leverandør
- Større fellesanlegg o.l.: Egne tømmerutiner
- VKR/kommunen kan bestemme annen tømmehyppighet.

Oversikt over private avløpsanlegg i Vestre Slidre kommune. Oransje prikk er slamavskiller, røde prikk er minirenseanlegg, blå prikk er tett tank og rosa prikk er registrert som «annet». Grønne linjer er det kommunale avløpsnettet.

Kommunen har ikke registrert nøyaktig alder på alle avløpsanleggene. Årsaken er at digitaliseringen startet tidlig på 2000-tallet. Anlegg som er eldre enn dette, ble registrert på «fiktive» datoer fra 2001 og 2005 for å få gjennomført slamtømming.

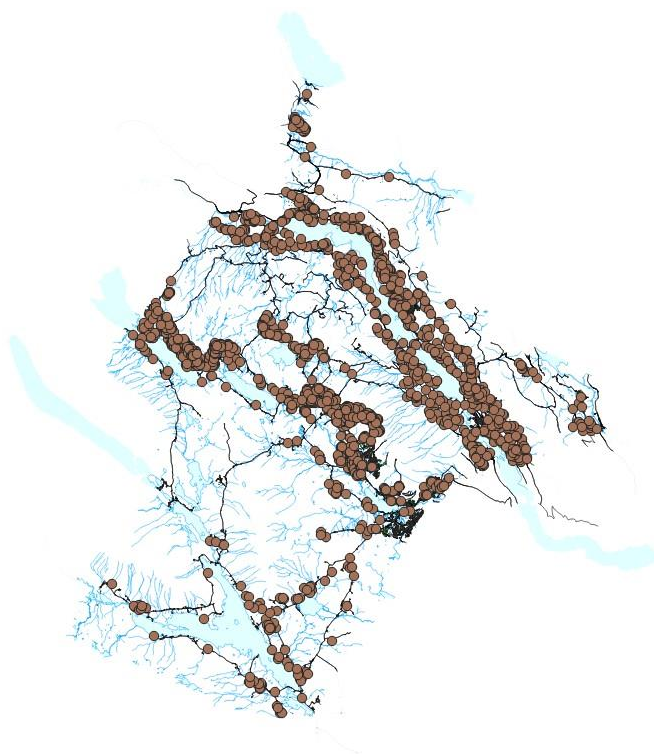
Videre er om lag 400–450 avløpsanlegg etablert fra 2005 og frem til i dag. De resterende anleggene antas å ha byggeår fra 1960-2000. Mange av disse anleggene har sannsynligvis svært redusert rensekapasitet på grunn av alder og byggemåte (utløp til terreng uten infiltrasjonsflate).

Tallene tar ikke høyde for tilfeller der anleggseier har oppgradert eller byttet anlegget på eget initiativ uten å søke- eller varsle om endring i eksisterende utslippstillatelse.

I kommunen er det også tre avløpsrenseanlegg som kommer inn under kapittel 13 i forurensningsforskriften (større fellesanlegg).

Anleggsnavn	Kapasitet	Byggeår	Type anlegg
Nøsen hotell med omkringliggende hytter	250 PE	1998	Slamavskiller med felles infiltrasjon for hytter og hotellet
Syndinstøga renseanlegg	150 PE	2020	Privat felles renseanlegg med etterpolering (kjemisk/biologisk)
Midtre Syndin renseanlegg (fellesanlegg for hytter)	350 PE	2022	Privat felles renseanlegg med etterpolering (kjemisk/biologisk)

Det er også et stort fellesanlegg for «etterpolering» (felles infiltrasjon) på Sandodden, der det er lagt opp til at hver enkelt hytte sørger for minirenseanlegg på egen tomt.

Konsentrasjoner av private avløpsanlegg i kommunen

De mest tettbygde områdene; Røn sentrum, Slidre sentrum og Vaset, er tilknyttet kommunens renseanlegg.

De fleste avløpsanleggene er spredt mellom bebyggelsen fra Ryfoss til Røn på begge sider av Slidrefjorden, og i større hyttefelt mellom Vaset og Syndin, samt Ulvhild hyttegrennd mellom Vestre- og Øystre Slidre.

Nærmere om de ulike anleggstypene i kommunen

Det er først og fremst svartvannet (WC-vann) som inneholder mest fosfor, nitrogen, virus og bakterier. Men også de separate gråvannsanleggene (dusj, kjøkken, vaskerom) inneholder en ikke ubetydelig del. Gråvann står for ca. 10-20% av det totale fosfor- og nitrogenutslippet fra en husholdning, mens svartvann står for ca. 80-90 prosent.

For å redusere fosfor- og nitrogenutslipp, vil det derfor være mest effektivt å fokusere på behandling av svartvann, for eksempel med urinseparasjon (vanlig i Sverige), komposteringstoalett, biologiske renseanlegg og infiltrasjon i jordmasser som inneholder mye jern-, kalk- og aluminiumsforbindelser. Det har også blitt mer vanlig med infiltrasjonsanlegg med tilførte løsmasser tilsatt jern, aluminium og kalk (f.eks. filtralite).

I et naturlig system vil jordsmonnet kunne holde på fosfor ved at det adsorberes til mineralflater eller danner uoppløselige forbindelser med kalsium, jern eller aluminium. Dette forklarer hvorfor fosfor vanligvis er mindre mobilt enn nitrogen i jord. Terrenget rundt et avløpsanlegg kan imidlertid bli mettet av fosfor etter mange års belastning (tett filter). Når jorda er mettet eller pH-verdien i jorda synker (blir sur), øker risikoen for utlekking av fosfor til grunnvannet.

Tette tanker medfører færre punktutslipp, men er ofte forbundet med stor forurensingsrisiko fordi tanken blir fort full og medfører behov for nødtømming. Anleggstypen er generelt lite etterspurt på grunn av høye driftskostnader for anleggseier. Etablering av flere slike anlegg må også vurderes i sammenheng med kapasiteten på mottakende renseanlegg og hos VKR sin tømmeordning.

2.2 Kartlegging via VKR

VKR registrerer åpenbare avvik i forbindelse med slamtømming, og følger opp noen typer avvik i henhold til VKR-forskriften.⁸ Eksempler på slike avvik er skade på lokk eller dårlig tilkomstvei. Mer omfattende avvik rapporteres til kommunen, som deretter følger opp avviket med anleggseier. Eksempler på dette er:

- Høyt vann- og slamnivå i tanken
- Kloakkavrenning på terreng
- Skade på dykkert-utløp
- Skade på skillevegger
- Hull eller skader på rørsystem eller tank

2.3 Kartlegging med tilsyn

Hvorvidt et avløpsanlegg er forsvarlig, krever ofte mer omfattende undersøkelser som ikke inngår i VKR sitt mandat. Dette kan være blant annet:

- Kartlegge alder og prosjektert oppbygging (dokumenttilsyn)
- Kartlegge avstanden mellom utslippspunkt og nærliggende vannforekomst eller brønn
- Avdekke algeoppblomstring i nærliggende elver og bekker

⁸ <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2023-11-09-1898?q=vkr>

- Kartlegge vegetasjonstyper rundt infiltrasjonsanlegg/utslippspunkt
- Påvise oppstuvning av vann i infiltrasjonsflaten
- Registrere vannutslag i- og på terreng rundt infiltrasjonsflate (er vanlig der avløpsanlegg er etablert i terreng med dårlig hydraulisk kapasitet, for eksempel myrlendt terreng)
- Jord- og vannprøver

Kommunens stedlige tilsyn tar utgangspunkt i **rapport nr. 245 fra Norsk Vann (2018) – «Veiledning for tilstandsvurdering av infiltrasjonssystemer»**.

Tilsynene følger en prioriteringsrekkefølge basert på:

- Nedbørsfelt
- Vannkvaliteten i nærliggende resipient
- Risiko for forringelse av vannforekomst og områdets sårbarhet
- Områder med særlig mange avløpsanlegg

I praksis vil VKR utføre den tekniske delen av tilstandsvurderingen i forbindelse med slamtømming, fordi det er nødvendig med innvendig inspeksjon av tomt avløpsanlegg. Siden tømmefrekvensen på alle anlegg er mellom 1 og 4 år, vil alle anlegg få en teknisk tilstandsvurdering med jevne mellomrom.

VKR/Telemark godslinjer fotograferer alle anlegg i forbindelse med slamtømming.

Kommunen skal gjennomføre de utvidede undersøkelsene med stedlige tilsyn når ikke annet er avtalt.

2.4 Konkrete oppryddingstiltak

De aktuelle oppryddingstiltakene er:

1. **Utbygging av kommunalt avløpsnett og renseanlegg** der det er samfunnsøkonomisk hensiktsmessig.
2. **Krav om tilknytning til kommunal avløpsledning for eksisterende tomter** som ligger i nærheten av eksisterende VA-nett.
3. **Krav om tilknytning til nærliggende privat avløpsanlegg (fellesanlegg)** dersom eksisterende anlegg har kapasitet og oppfyller gjeldende rensekraft.
4. **Krav om oppgradering eller utskifting av alle avløpsanlegg** som ikke oppfyller gjeldende rensekraft.
5. **Krav om etablering av felles privat renseanlegg** i områder med tett hyttebebyggelse, dersom det er aktuelt å gi pålegg om utbedring til flere nærliggende tomter samtidig.

Utbygging av kommunalt avløpsnett

Utbygging av kommunalt avløpsnett skal gjennomføres der det er samfunnsøkonomisk hensiktsmessig, særlig i områder med mange eiendommer nær eksisterende avløpsnett/påkoblingspunkt. Aktuelle områder vurderes fortløpende i forbindelse med oppfølging av hovedplanen for vann og avløp.

Krav om tilknytning til kommunalt avløpsnett

Det er flere tomter med privat avløp i nærheten av det kommunale avløpsnett (100-500 meter avstand). Disse eiendommene skal tilknyttes avløpsnett for å redusere punktutslippene og lokal forurensning.

Formålet med tilknytningsplikten:

- Sikre at offentlige avløpsanlegg bygges ut og driftes på en teknisk og driftsøkonomisk rasjonell måte.
- Færre utslippspunkter i sårbare områder gir bedre miljømessig kontroll og reduserer forurensning lokalt.

Kommunen kan bare godkjenne alternative løsninger dersom:

- Eiendommen har et nyere privat avløpsanlegg som tilfredsstiller dagens rensekrav og har gyldig utslippstillatelse. Dette fritaket gjelder normalt i avløpsanleggets forventede levetid på ca. 25 år iht. VA-faglige normer.
- Tilknytning til kommunalt avløpsnett medfører uforholdsmessige kostnader. Personlige økonomiske forhold hos huseier er ikke et gyldig grunnlag for fritak etter forurensningsloven.

Det er generell tilkoblingsplikt til offentlig vann- og avløpsnett. Kommunal- og distriktsdepartementet har tidligere uttalt at en avstand på 300–600 meter mellom eiendom og hovedledning ikke regnes som urimelig avstand med hensyn til tilkoblingsplikten, og at en avstand på 500 meter anses normalt å ligge innenfor «nærliggende areal».⁹

Krav om oppgradering eller utbedring av eksisterende avløpsanlegg

Avløpsanlegg som er eldre enn 25 år, oppfyller sannsynligvis ikke dagens rensekrav på grunn av alder og mettet infiltrasjon. Disse anleggene må oppgraderes med nye infiltrasjonsløsninger i henhold til gjeldende VA-faglige standarder.

Aldersbegrensningen på 25 år er et generelt utgangspunkt. Anleggene kan være bygd forskjellig, og hvert enkelt anlegg kan vurderes konkret med hensyn til avstand fra resipient, jordsmonnet på tomta og type renseløsning. Anleggseier må selv dokumentere hvordan anlegget er oppbygd og rensesgraden, eventuelt gjennom jordprøver.

Fellesanlegg

Det er flere private fellesanlegg i kommunen. De fleste er dimensjonert for 2 til 5 hytter. Det er også fire store private fellesanlegg i kommunen:

- Midtre Syndin renseanlegg (utslippstillatelse for 72 hytter).
- Sandodden etterpoleringsanlegg (krever forbehandling i minirensanlegg på egen tomt).
- Syndinstøga renseanlegg
- Nøsen fellesanlegg (det foreligger krav om oppgradering av anlegget grunnet alder og fremtidige utbyggingsplaner).

For mange tomter vil det være hensiktsmessig å knytte seg til etablerte fellesanlegg. Kommunen bør også legge til rette for nye fellesanlegg, særlig der utbygging av kommunalt VA-nett er lite trolig.

Fellesanlegg reduserer antall utslippspunkter og har som regel bedre rensing. I tillegg kan slike anlegg senere kobles til et kommunalt VA-nett dersom det bygges ut i fremtiden.

⁹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/-27-1-27-3-vann-og-avlopstilkn ytning-plan-og-bygningsloven/id2864052/>

2.5 Arbeidsomfang, prioriteringsrekkefølge og fremdriftsplan

Tilsyn og kartlegging startet høsten 2024.

Som hovedregel skal det maksimalt gå to år fra anleggseier mottar pålegg, eller inngår en frivillig avtale om nye krav til sitt avløpsanlegg, til det foreligger en søknad om ferdigattest på godkjent avløpsanlegg.

Ved forhåndsvarsel om pålegg om utbedring av avløpsanlegg skal fristen for ferdigstillelse settes til etter minimum to sommersesonger.

Områdene mellom Vaset og Syndin prioriteres først grunnet resipientkapasiteten og forurensningssituasjonen i området. Prioriteringene sees ellers i sammenheng med:

- Nye utbyggingsområder for kommunen
- Områder som kan være aktuelle for tilknytning til kommunalt ledningsnett
- Sammenheng med andre tiltak på vann- og avløpsfeltet, blant annet oppgradering av renseanlegg på Vaset og i Røn

Område	Nærmeste vannforekomst / resipient	Prioritet	År
Kvislasyndin – Lehovd/Knippeset og omegn	Søre Syndin og Krokåni	1	2025-2026
Midtre Syndin	Midtre Syndin	2	2026-2027
Nørre Syndin	Nørre Syndin	3	2027-2028
Vaset og omegn	Krokåni, Vasetvatnet og Sundheimselva	4	2028-2029
Reinsenn-Storfjorden og omegn	Reinsenn og Storfjorden/Flyvatnet	5	2029-2030
Fiskeløyse og omegn	Fiskeløyse, Grokinntjerne, Hamristjerna med flere.	6	2030-2031
Ulvhild	Slidrefjorden og Øyangen	7	2031-2032
Ryfoss-Lomen-Slidre-Røn	Slidrefjorden – Strondafjorden med flere	8	2032→
Resterende anlegg i kommunen	Flere	9	2033→

Aktivitet	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033→
Kartlegging og tilsyn	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Lage tiltaksplan	x	x								
Informasjon til innbyggere	x	x								
Varsel om pålegg		x	x	x	x	x	x	x	x	x
Pålegg om utbedring			x	x	x	x	x	x	x	x
Gjennomføring av pålagt utbedringstiltak				x	x	x	x	x	x	x

X = Aktivitet pågår

Det tas forbehold om endringer i prioriteringsrekkefølgen med hensyn til fortløpende beslutninger om utbygging av kommunalt VA-nett, særlig i områder ved Vaset, Krokåni og Søre Syndin. Det tas også høyde for endringer i takt med årlige vannprøver og forebyggende forurensningstiltak som eventuelt blir gjennomført i landbruket.

Fremdriften må tilpasses kapasiteten i markedet. Det forventes at prosjekterende og utførende VA-entreprenører vil oppleve stort påtrykk de kommende årene, da opprydding i spredt avløp er et landsomfattende prosjekt. Fremdriften må også tilpasses den reelle kapasiteten kommunen har til å følge opp saksbehandlingen i hver enkelt sak.

2.6 Kostnader og finansiering

Kommunens arbeid med tilsyn og opprydding finansieres gjennom et årlig tilsynsgebyr, som ble innført i kommunens gebyrregulativ fra 2025. Kommunestyret har vedtatt at det årlige beløpet er kr. 500 for hver eiendom med privat avløpsanlegg.

Rehabilitering og utskifting av eksisterende avløpsanlegg, samt tilkobling til kommunalt VA-nett, er generelt kostbart. Ansvar for avløpsanlegg ligger i utgangspunktet hos den enkelte anleggseier. Dette følger av **selvkostprinsippet**. Forurensningslovgivningen fastslår også at den som forurensar gjennom avløp, selv må bære kostnadene dette medfører, inkludert kostnader knyttet til etablering, drift, vedlikehold og eventuelle utbedringer.

Kostnadene for etablering av et nytt avløpsanlegg varierer avhengig av valgt løsning og lokale forhold. Ifølge Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) er de typiske investeringskostnadene for ulike typer anlegg:

- **Infiltrasjonsanlegg:** kr 90 000–150 000
- **Minirensanlegg:** kr 120 000–180 000
- **Filterbedanlegg:** kr 100 000–160 000
- **Gråvannsanlegg med tett tank for svartvann:** kr 80 000–140 000

Disse kostnadene inkluderer både materialer og installasjon, men kan variere basert på lokale forhold og valg av leverandør.

Når det gjelder oppgradering av eksisterende infiltrasjonssystem, vil kostnadene avhenge av omfanget av nødvendige tiltak. Hvis infiltrasjonsflaten er i god stand og kun trenger mindre utbedringer, kan kostnadene være betydelig lavere enn for et nytt anlegg. Imidlertid, dersom det kreves omfattende rehabilitering, kan kostnadene nærme seg prisen for et nytt infiltrasjonsanlegg. Det er derfor viktig å få en fagkyndig vurdering av eksisterende anlegg for å estimere nødvendige tiltak og kostnader.

Avløpsledningen fra hus eller hytte til kommunalt påkoblingspunkt er privat. Ved pålegg om tilknytning til en kommunal avløpsledning er det den enkelte huseiers ansvar å dekke kostnadene knyttet til dette, hvis ikke annet er avtalt gjennom anleggsbidrag.

3 Virkemidler og lovkrav

3.1 Rensekrav

Kravene til rensesgrad på private avløpsanlegg fremgår av forurensningsforskriften kapittel 11 - 13. Kravene er fastsatt ut ifra hvor følsom resipienten (innsjøen eller elven) er for mottak av avløpsvann. Med bakgrunn i dette har forurensningsforskriften en områdeinndeling som deler landet inn i:¹⁰

- a) Følsomme områder
- b) Normale områder
- c) Mindre følsomme områder

Vestre Slidre tilhører de normale områdene (b), men har nedbørfelt til følsomme områder. Rensekravet for avløpsvann skal derfor som et minimum etterkomme 90% reduksjon av fosfor og 90% reduksjon av BOF₅. Sistnevnte er biologisk-kjemisk oksygenforbruk – hvor mye oksygen som går med for å bryte ned biologisk materie. Dette angis i mg/l som brytes ned over en periode på 5 døgn.

Det er ikke fastsatt renseskrav på nitrogen, da effektiv nitrogenrensing er svært vanskelig i mindre avløpsanlegg.

3.2 Tekniske krav til avløpsanlegg

Et privat avløpsanlegg kan bygges opp på flere måter for å oppfylle renseskravene i forurensningsforskriften. Hvilken avløpsløsning som er best egnet må vurderes konkret for hver enkelt eiendom. En type anlegg kan være godt egnet på en tomt, men være uegnet på nabotomten. Det er derfor viktig at anleggseier involverer fagkyndig personell tidlig i prosessen for prosjektering og dimensjonering av riktig anlegg.

Det er også viktig å merke seg at flere hytteområder i Vestre Slidre har overordnende VA-planer som beskriver hvilket avløpsanlegg som må etableres på hver enkelt tomt. Disse VA-planene er som regel utarbeidet i forbindelse med detaljreguleringen av det enkelte hyttefelt, og anleggstyper vil derfor variere.

Veileder for valg av riktig avløpsløsning følger blant annet av Norsk Vann Rapport 288 (2024) – «**Veiledning for dimensjonering av mindre avløpsanlegg**» og Miljø Blad nr. 100.¹¹

De tekniske kravene til ulike avløpsanlegg følger blant annet av VA-faglige standarder fra Norsk Standard og VA-Miljøblad.

- Krav til slamavskillere: Miljø Blad nr. 48 og NS-EN 12566-1/6.¹²
- Krav til infiltrasjonsanlegg: Miljø Blad nr. 59.¹³
- Krav til minirensesplanlegg: Miljø Blad nr. 52.¹⁴
- Krav til biologiske filtre for gråvann: Miljø Blad nr. 60.¹⁵

¹⁰ Forurensningsforskriften kapittel 11, vedlegg 1.

¹¹ <https://www.nibio.no/tema/miljo/mindre-avlop/valg-av-renselosning/rensekrav>

¹² <https://www.va-blad.no/avlop-i-spredt-bebyggelse-valg-av-losning/>

¹³ <https://www.va-blad.no/slamavskiller/>

¹⁴ <https://www.va-blad.no/lukkede-infiltrasjonsanlegg/>

¹⁵ <https://www.va-blad.no/minirensesplanlegg/>

¹⁵ <https://www.va-blad.no/biologiske-filtre-for-gravann/>

Det kan forekomme endringer i både Miljø Blad-standarden og Norsk vann sine rapporter i årene som kommer.

3.3 Virkemidler i lovgivningen

Kommuneplanens arealdel:

- Kapittel 1.8 – Der det er etablert kommunalt VA-nett, skal eiendommer kobles til nettet for å sikre en samlet og effektiv håndtering av avløpsvann. I områder uten kommunalt nett bør fellesløsninger for vann og avløp benyttes der det er mulig. For hytter uten godkjent utslippstillatelse, skal det benyttes biologisk toalett eller forbrenningstoalett.

De samme kravene stilles i flere detaljreguleringsplaner i kommunen.

Forurensningsloven:

- § 7 – Kommunen har anledning til å pålegge nødvendige tiltak for å hindre forurensning eller risiko for forurensning. Dette kan inkludere krav om utbedring av anlegg eller stans av ulovlige utslipp.
- § 18 – Kommunen har mulighet til å endre eller trekke tilbake en utslippstillatelse dersom vilkårene for tillatelsen ikke lenger er oppfylt.
- § 23 – Kommunen kan åpne for at avløpsvann ledes inn i et annet avløpsanlegg, forutsatt at anlegget har kapasitet og dette ikke medfører ulemper for eier eller miljø.
- § 24-A – Anleggseieren er ansvarlig uten hensyn til skyld for skade som et avløpsanlegg volder fordi kapasiteten ikke strekker til eller fordi vedlikeholdet har vært utilstrekkelig.
- §§ 26 og 30 – Kommunen har ansvar for å sørge for tømming av mindre renseinnretninger som slamavskillere og tette tanker. Dette arbeidet utføres enten av kommunen selv eller av en aktør som opererer på vegne av kommunen (VKR).
- § 48 – Kommunen skal føre tilsyn med forurensningssituasjonen generelt og sikre at forurensning fra enkeltkilder håndteres på en forsvarlig måte.
- § 50 – Kommunen har rett til å inspisere eiendommer der det kan oppstå forurensning. Anleggseier må kunne dokumentere at det foreligger en gyldig utslippstillatelse.

Forurensningsforskriften:

- § 12-16 – Kommunen kan vedta at utslipp som ble etablert før det ble krav om skriftlig godkjenning, skal opphøre etter en fastsatt frist. Kommunen har også mulighet til å bestemme at slike utslipp blir ulovlige etter en gitt frist dersom det er nødvendig av hensyn til miljø eller helse.

Plan- og bygningsloven:

- § 27-2 – Kommunen kan stille krav om at bygninger i nærheten av en kommunal avløpsledning skal kobles til ledningen, selv om eiendommen har en gyldig utslippstillatelse og et fungerende privat anlegg. Dette er for å sikre en effektiv og miljøvennlig håndtering av avløpsvann.

Søknadsplikt

Både etablering av nye avløpsanlegg og endringer på eksisterende anlegg er søknadspliktig etter:

- Plan- og bygningsloven § 20-1 første ledd bokstav a
- Forurensningsforskriften § 12-3

Søknad om utslipp, prosjektering og etablering av nye avløpsanlegg skal gjennomføres av fagkyndig personell, også når kommunen pålegger utbedring.

3.4 Oppfordring og informasjon til innbyggere

Vestre Slidre kommune ønsker å minne om viktigheten av å sikre at private avløpsanlegg fungerer som de skal og oppfyller dagens krav til miljø og helse. Hvis ditt avløpsanlegg er mer enn 25 år gammelt, anbefaler vi på det sterkeste at du vurderer å oppgradere det. Be om en tilstandsvurdering fra en rørlegger med fagkompetanse på avløpsanlegg.

Gamle anlegg kan føre til forurensning av nærliggende vannkilder og grunnvann, og de oppfyller ofte ikke dagens krav til rensing.

Ved å oppgradere avløpsanlegget i tide, kan du:

- Sikre god rensing av avløpsvann og beskytte miljøet
- Unngå pålegg fra kommunen om utbedring
- Øke verdien på eiendommen din
- Bidra til et bedre lokalmiljø og rent vann for alle

Kommunen er pålagt å følge opp avløpsanlegg som ikke tilfredsstiller kravene i forurensningsforskriften. Dersom du oppgraderer anlegget på eget initiativ, unngår du pålegg om oppgradering senere – og du bidrar samtidig til et mer bærekraftig og trygt vannmiljø i kommunen.

Vi oppfordrer deg til å ta kontakt med en godkjent leverandør for en tilstandsvurdering av ditt eksisterende anlegg.

Vi minner samtidig om at oppgradering eller utskiftning av eksisterende anlegg kan være søknadspliktig. Ta gjerne også kontakt med kommunen hvis du har spørsmål eller ønsker veiledning om krav og avløpsløsninger. Se mer informasjon på kommunens hjemmeside:

<https://www.vestre-slidre.kommune.no/tenester/tekniske-tenester/vatn-og-avlop/private-avlopsanlegg/til-deg-som-skal-utbedre-ditt-private-avlopsanlegg/>

Takk for at du tar ansvar – sammen sørger vi for et renere og tryggere vannmiljø!

3.5 Informasjon til deg som skal utbedre avløpsanlegget

Kostnader og gebyrer

Som eier av eiendommen må du selv dekke kostnadene for å oppgradere eller reparere avløpsrenseanlegget ditt. Vi anbefaler at du kontakter flere godkjente firmaer for å innhente pristilbud på arbeidet.

I tillegg må du betale et gebyr til kommunen for behandling av søknaden om tillatelse. Det påløper også et årlig tilsynsgebyr. Du finner oppdatert informasjon om gebyrene på kommunens nettside.

Ferdigattest

Når anlegget er ferdigstilt, skal firmaet som søkte på dine vegne, be kommunen om ferdigattest. Ferdigattesten vil bli sendt til deg i posten. Du har et gyldig utslipp først når ferdigattesten er gitt, og saken blir da avsluttet hos kommunen.

Eksempel på bygging av nytt infiltrasjonsanlegg.

Vedlikehold av avløpsrenseanlegg

Når avløpsrenseanlegget er tatt i bruk, er det ditt ansvar å sørge for at det fungerer som det skal. Alle slike anlegg krever jevnlig tilsyn og vedlikehold. Det er derfor viktig at du har kunnskap om hvordan ditt anlegg fungerer.

Godt vedlikehold kan forlenge anleggets levetid betydelig. Det kan være en god idé å overlate vedlikeholdet til en fagkyndig for å sikre at det blir gjort riktig.

Pass også på at alle kumlukk er forsvarlig sikret til enhver tid. Dette forhindrer at barn eller andre faller ned i kummene.

Hvorfor det er viktig med regler for rensing av avløpsvann

Vannet fra avløpsrenseanlegg kan inneholde stoffer som skader bunndyr og fisk, gir risiko for sykdom hos mennesker, og gjør vannet uegnet til friluftsliv og som drikkevann.

Reglene for å forbedre avløpsanlegg er laget for å hindre forurensning. De sikrer at vi kan bruke vannet trygt og til det vi ønsker, både nå og i fremtiden.

Mer informasjon

På www.avlop.no og kommunes nettside finner du mer informasjon. Du kan også kontakte kommunen.

Til deg som skal utbedre ditt private avløpsanlegg

Et avløpsanlegg som ikke fungerer kan se slik ut.

Dette gjelder

Hvis du eier en bygning med et avløpsrenseanlegg som ikke renses godt nok, eller som har feil eller mangler, kan dette skje:

- Vilkårene i utslippstillatelsen din kan bli endret.
- Utslippstillatelsen kan bli trukket tilbake.
- Du kan få en frist for når utslippet blir ulovlig.
- Du kan bli pålagt å gjøre tiltak for å hindre forurensning innen en bestemt frist.

Hvis dette gjelder deg, må du enten:

- Utbedre avløpsrenseanlegget ditt i tråd med de nye vilkårene.
- Søke om en ny utslippstillatelse, noe som ofte krever at du gjør utbedringer.
- Stoppe utslippet eller iverksette tiltak for å hindre forurensning.

Viktig: Bor du nær en kommunal avløpsledning, vil du på et tidspunkt bli pålagt å koble deg til ledningsnett, uavhengig av tilstanden på ditt avløpsanlegg.

Dette er regulert av:

- Forurensningsloven § 7 fjerde ledd.
- Forurensningsloven § 18 bokstav 1-6 og tredje ledd.
- Forurensningsforskriften § 12-16 annet ledd.
- Plan- og bygningsloven §§ 27-1 og 27-2.

Avløpsvann og avløpsrenseanlegg

Avløpsvann er det vannet som blir brukt inne i huset til toalettet (svartvann) og vaskevann fra badet og kjøkkenet (gråvann).

Et avløpsrenseanlegg renses avløpsvann slik at det kan slippes trygt ut i bakken eller i vann uten å forurense. Det finnes mange ulike typer avløpsrenseanlegg. Hvilket anlegg som passer for din eiendom, må vurderes av fagkyndige og avhenger av grunnforholdene på tomten din og hvilke regler som gjelder i kommunen.

I flere områder i Vestre Slidre finnes egne vann- og avløpsplaner. Ta kontakt med kommunen hvis du er usikker på hvilke regler som gjelder for din eiendom.

Søknad om utslippstillatelse

Arbeid på eksisterende avløpsanlegg eller etablering av et nytt utslipp er søknadspliktig i henhold til:

- Plan- og bygningsloven § 20-1 første ledd bokstav a.
- Forurensningsforskriften § 12-3.

Krav til søknad

Søknaden må utarbeides av fagkyndige. Du må derfor engasjere et godkjent foretak, som for eksempel en konsulent, rørlegger eller entreprenør, for å finne ut hvilken løsning som passer for din eiendom. Foretaket kan bekrefte om de er godkjent for denne typen arbeid.

Viktig: Det er ikke tillatt å være selvbygger på private avløpsanlegg.

Foretaket du velger, skal sørge for nødvendig dokumentasjon som kreves i søknaden. Kommunen må godkjenne søknaden før arbeidet kan starte, og du må ha en skriftlig tillatelse på plass.

Saksbehandlingstid

Hvis søknaden din er komplett og oppfyller gjeldende krav, skal kommunen behandle den innen 6 uker. Hvis du ikke hører noe fra kommunen innen denne fristen, kan tillatelsen anses som gitt. Likevel anbefaler vi at du tar kontakt med kommunen før du starter arbeidet.

Samarbeid med naboer

Det kan være lurt å snakke med naboene dine. Kanskje har de lignende utfordringer med sitt avløpsanlegg eller har mottatt samme informasjon som deg. Ved å etablere et fellesanlegg kan dere redusere kostnadene for både etablering, drift og vedlikehold. Dette kan gi betydelige besparelser!

Hvis ledninger til anlegget ditt vil gå over naboens eiendom eller nær bygninger, må du få naboens tillatelse før arbeidet starter.

For å sikre langsiktig rett til å ha ledninger på naboens grunn og utføre vedlikehold der, bør du tinglyse rettigheten hos Kartverket.